

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ PRAVIENIŠKIŲ PATAISOS NAMUS-ATVIRAJĄ KOLONIJĄ

2020-11-23 Nr. 4D-2020/1-425
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje gautas X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundas (toliau vadinama ir – Skundas) dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos (toliau vadinama ir – Pravieniškių PN) pareigūnų veiksmų, susijusių su informacijos nepateikimu.

2. Pareiškėjas skunde nurodė:

2.1. 2020-03-12 ir 2020-02-26 kreipėsi su prašymais, kad būtų leista susipažinti su asmens byla. Prašyme nurodė, su kokia bylos apimtimi norėtų susipažinti.

2.2. Pravieniškių PN pateikė 2020-03-06 ir 2020-03-18 atsakymus, kuriuose nurodė, kad informacijos neteiks ir kad prašymus reikia patikslinti.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išspręsti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2020-04-02 raštu Nr. 4D-2020/1-425/3D-883 kreipėsi į Pravieniškių PN administraciją, prašydamas paaiškinti Pareiškėjo Skunde nurodytas aplinkybes.

Pravieniškių PN administracija 2020-04-20 raštu Nr. S-8382 informavo:

4.1. Pareiškėjas kreipėsi su prašymais (registruotas Pravieniškių PN 2020-02-26, Nr. 70(2)-255, ir 2020-03-12, Nr. 70(2)-340) dėl susipažinimo su asmens byla.

4.2. Į Pareiškėjo prašymus pateikti atsakymai, kurie Pravieniškių PN užregistruoti 2020-03-06 (Nr. 7-1210) ir 2020-03-18 (Nr. 7-1453).

Pateiktuose atsakymuose buvo nurodyta, kad teisės aktai nenumato susipažinimo su asmens byla, tačiau numato susipažinimą su asmens bylos dokumentais.

Pataisos įstaigos administracija Pareiškėjo prašė patikslinti, su kokiais asmens bylos dokumentais ir kada jis pageidautų susipažinti. Papildomai Pareiškėjui žodžiu buvo paaiškinta, ko trūksta jo prašymuose ir kaip juos patikslinti.

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

5. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama – BVK):

5 straipsnis. *Teisėtumo principas* – „2. Nuteistų asmenų teisių bei laisvių apribojimus ir nuteistų asmenų pareigas nustato tik Lietuvos Respublikos įstatymai. 3. Nuteistojo elgesį gali

suvaržyti tik draudimas arba pareiga. Bausmės vykdymo institucija arba pareigūnas gali veikti tik įstatymų nustatytais būdais ir priemonėmis. Įstatymų nustatytus reikalavimus pažeidę pareigūnai atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus“;

10 straipsnis. Nuteistųjų teisinė padėtis – „1. Bausmės atliekantys Lietuvos Respublikos piliečiai turi visas Lietuvos Respublikos piliečiams įstatymų nustatytas teises, laisves ir pareigas su apribojimais, kuriuos numato Lietuvos Respublikos įstatymai ir teismo nuosprendis“;

11 straipsnis. Bendrosios nuteistųjų teisės – „1. Nuteistieji turi teisę teisės aktų nustatyta tvarka: 1) gauti rašytinę informaciją apie bausmės atlikimo tvarką ir sąlygas, savo teises bei pareigas. Šią informaciją bausmės vykdymo institucija pateikia lietuvių kalba arba nuteistojo gimtąja kalba, arba ta kalba, kurią nuteistasis supranta; [...]“;

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.“

6. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (galiojusio iki 2020-11-01) (toliau vadinama ir – VAĮ):

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 2) *objektyvumo*. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 4) *nepiktnaudžiavimo valdžia*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...] 13) *išsamumo*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį. [...]“;

8 straipsnis. Individualaus administracinio akto bendrieji reikalavimai ir pranešimas apie individualaus administracinio akto priėmimą – „1. Individualus administracinis aktas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis [...]. 2. Individualiame administraciniame akte turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos ir nurodyta akto apskundimo tvarka. [...]“;

14 straipsnis. Prašymų ir skundų nagrinėjimas – „7. Apie prašymo ar skundo nenagrinėjimą asmeniui pranešama ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo viešojo administravimo subjekte dienos, išskyrus atvejus, kai prašyme ar skunde nenurodyta jokių asmens duomenų ryšiui palaikyti. 8. Jeigu viešojo administravimo subjektas pagal kompetenciją negali spręsti prašyme išdėstytų klausimų ar priimti administracinės procedūros sprendimo dėl skunde išdėstyto klausimo, jis jo nenagrinėja ir ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos persiunčia jį kompetentingam viešojo administravimo subjektui, ir apie tai praneša asmeniui.“

7. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo (galiojusio iki 2020-11-01) (toliau vadinama ir – TGIĮ):

4 straipsnis. Institucijos pareiga teikti dokumentus pareiškėjams – „1. Institucijos privalo

teikti pareiškėjams ar jų atstovams (toliau – pareiškėjas) dokumentus, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus“;

6 straipsnis. Dokumentų teikimo principai – „1. Institucija, teikdama dokumentus, vadovaujasi šiais principais: 1) dokumentų išsamumo – pareiškėjui turi būti pateikti visi pagal teisės aktus teiktini jo prašymo turinį atitinkantys dokumentai; 2) dokumentų tikslumo – pareiškėjui teikiami dokumentai turi atitikti institucijos disponuojamus dokumentus; 3) teisėtumo – institucijos veiksmai teikiant dokumentus grindžiami šiuo ir kitais įstatymais ar kitais norminiais teisės aktais; 4) objektyvumo – institucijos darbuotojai, teikdami dokumentus, turi būti nešališki ir objektyvūs; 5) pagalbos – pareiškėjams teikiama pagalba įgyvendinant teisę gauti dokumentus; 6) dokumentų prieinamumo – sudaromos palankios sąlygos pareiškėjams naudoti dokumentus neatsižvelgiant į jų veiklos tikslus ir teisinę formą, o prireikus nustatomos tik būtiniausios teisinės, techninės ir (arba) finansinės dokumentų teikimo pareiškėjams sąlygos; [...]“;

12 straipsnis. Prašymo pateikimas – „4. Institucija, nustačiusi, kad pareiškėjo prašyme nurodyti duomenys yra neišsamūs ar netikslūs, per 3 darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos kreipiasi į pareiškėją, kad šis patikslintų prašymą, ir nurodo, kokių duomenų prašyme nepakanka ir kur juos gauti, o kai prašyme pateikti duomenys netikslūs, išaiškina pateiktų duomenų netikslumus ir kaip juos pašalinti“;

15 straipsnis. Atsisakymas pateikti dokumentus – „1. Institucija atsisako pateikti pareiškėjui dokumentus, jeigu: 1) tas pats pareiškėjas pakartotinai prašo tų pačių dokumentų, kurie jam jau buvo pateikti; 2) prašomi dokumentai yra paskelbti institucijos interneto svetainėje, visuomenės informavimo priemonėse, taip pat naudojant elektronines priemones; tokiu atveju per 3 darbo dienas nuo prašymo gavimo institucijoje dienos pareiškėjui nurodomas jų paskelbimo šaltinis; 3) pagal pareiškėjo prašymą reikėtų specialiai adaptuoti, apdoroti ar kitaip perdirbti dokumentus ir tai būtų susiję su neproporcingai didelėmis darbo ir laiko sąnaudomis; 4) šio įstatymo 12 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka paprašius patikslinti ir (ar) papildyti prašymą, pareiškėjas jo nepatikslina arba patikslinto prašymo turinys yra nekonkretus; 5) institucija prašomų dokumentų tvarkymą nutraukė pasikeitus institucijos funkcijoms; 6) nėra galimybės nustatyti pareiškėjo tapatumo; 7) pareiškėjas kreipiasi dėl dokumentų, kurių teikimui šio įstatymo nuostatos netaikomos šio įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nurodytais atvejais. 2. Jeigu institucija nustato šio straipsnio 1 dalyje nurodytus atsisakymo pateikti dokumentus pareiškėjui pagrindus, ji per 3 darbo dienas nuo prašymo gavimo institucijoje dienos priima sprendimą dėl atsisakymo pateikti dokumentus pareiškėjui. Nustačiusi, kad yra pagrindas atsisakyti pateikti jam dokumentus, institucija kitą darbo dieną nuo sprendimo priėmimo apie tai privalo pranešti pareiškėjui, nurodyti teisinį pagrindą ir informuoti apie šio sprendimo apskundimo tvarką. [...]“

8. Susipažinimo su nuteistųjų ir suimtųjų asmens bylų dokumentais taisyklėse (toliau vadinama ir – Taisyklės), patvirtintose Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos direktoriaus 2006 m. rugsėjo 26 d. įsakymu Nr. V-218, nustatyta:

„2. Visi dokumentai, esantys nuteistųjų arba suimtųjų asmens byloje, yra konfidencialūs. Susipažinti su asmens bylų dokumentais, gauti šių dokumentų kopijas ar išrašus leidžiama:

[...]

2.3. probacijos tarnybų priežiūroje esantiems ir buvusiems nuteistiesiems (jei nuteistasis nepilnametis – jo tėvams arba kitiems teisėtiems atstovams) ir laisvės atėmimo vietose laikomiems ir iš jų paleistiems nuteistiesiems arba suimtiesiems – su savo asmens bylos dokumentais;

[...]

4. Susipažinimas su probacijos tarnybų priežiūroje esančių nuteistųjų ir laisvės atėmimo vietose laikomų nuteistųjų bei suimtųjų asmens bylų dokumentais, šių dokumentų kopijų ir išrašų parengimas ir išdavimas atliekamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu, Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymu, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymu, Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose

viešojo administravimo subjektuose taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 „Dėl Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklių ir prašymo, skundo ar kito kreipimosi priėmimo faktą patvirtinančio dokumento formos patvirtinimo“, Dokumentų kopijų parengimo išlaidų atlyginimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. rugsėjo 1 d. nutarimu Nr. 1039 „Dėl Dokumentų kopijų parengimo išlaidų atlyginimo tvarkos patvirtinimo“, šiomis Taisyklėmis ir kitais teisės aktais.

5. Asmenys, norintys susipažinti su nuteistųjų arba suimtųjų asmens bylų dokumentais, turi pateikti rašytinį prašymą ir gauti leidimą.

[...]

6. Rašytiniuose prašymuose susipažinti su nuteistųjų arba suimtųjų asmens bylų dokumentais turi būti nurodyta, su kurio nuteistojo arba suimtojo asmens bylos dokumentais pageidaujama susipažinti, susipažinimo tikslas (išskyrus nuteistuosius arba suimtuosius, kurie pageidauja susipažinti su savo asmens bylomis), dokumentai, su kuriais pageidaujama susipažinti, bei pageidaujama susipažinimo su nuteistųjų arba suimtųjų asmens bylų dokumentais diena ir laikas.“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

9. Konstitucinis Teismas 2007-08-13 nutarime byloje Nr. 33/04 pažymėjo, kad konstituciniu teisinės valstybės principu „[...] turi būti vadovaujamas ir kuriant teisę, ir ją įgyvendinant (Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Konstitucinio teisinės valstybės principo esmė – teisės viešpatavimas; konstitucinis teisės viešpatavimo imperatyvas reiškia, kad valdžios laisvę riboja teisė, kuriai privalo paklusti visi teisinių santykių subjektai, neišskiriant nė teisėkūros subjektų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2005 m. liepos 8 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas savo aktuose (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. kovo 5 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2005 m. vasario 7 d., 2007 m. gegužės 5 d. nutarimuose) yra ne kartą konstatavęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, *inter alia* tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo.

Konstitucinė teisė gauti informaciją – svarbi prielaida įgyvendinti įvairias Konstitucijoje įtvirtintas asmens teises ir laisves (Konstitucinio Teismo 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimas, kitų konstitucinių vertybių užtikrinimas labai priklauso nuo galimybių gauti iš įvairių šaltinių informaciją ir ja naudotis (2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimas). Pavyzdžiui, Konstitucinis Teismas 1995 m. balandžio 20 d. nutarime yra konstatavęs, kad žmogaus teisė turėti savo įsitikinimus turi būti pagrįsta realia galimybe laisvai juos formuoti įvairios informacijos pagrindu, įskaitant teisę nevaržomai gauti informaciją. Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad informacijos laisvė nėra absoliuti, taip pat kad Konstitucija neleidžia nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo, įstatymais įtvirtinus informacijos laisvės įgyvendinimo garantijas, būtų sudaromos prielaidos pažeisti kitas konstitucines vertybes, jų pusiausvyrą (pvz., Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas). Konstitucija numato galimybę informacijos laisvę riboti, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai, t. y. jeigu informacijos laisvės ribojimais siekiama apsaugoti, apginti Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje nurodytas vertybes, kurių sąrašas (pateiktas Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje), kaip savo 2005 m. rugsėjo 19 d. ir 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimuose yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, negali būti laikomas išsamiu, baigtiniu, taigi neleidžiančiu laisvės gauti ir skleisti informaciją riboti tada, kai reikia apsaugoti kitas, Konstitucijos 25 straipsnio 3 dalyje *expressis verbis* nepaminėtas, konstitucines vertybes. Informacijos laisvės ribojimai gali būti nustatomi tik įstatymu, tačiau Konstitucija neužkerta kelio kai kurių su informacijos gavimu ir skleidimu susijusių santykių reguliuoti ir poįstatyminiais (įstatymų

įgyvendinamaisiais) teisės aktais, tačiau jais negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris nebūtų grindžiamas Konstitucija ir įstatymais arba kuris konkuruotų su įstatymų nustatytoju (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 19 d., 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimai).“

10. Administracinis teismas (LVAT) 2014-01-08 nutartyje administracinėje byloje Nr. A146-1769/2013 konstatavo:

„[...] atsisakymas suteikti informaciją galimas tik įstatymo, o ne poįstatyminio teisės akto pagrindu (Teisės gauti informaciją įstatymo 1 str. 3 d. 6 ir 7 p.).“

Seimo kontrolierių darbo praktika

11. Seimo kontrolierius, išnagrinėjęs kito nuteistojo skundą dėl galimybės susipažinti su savo asmens byla, 2020-10-20 pažymoje Nr. 4D-2020/1-734 konstatavo, kad Taisyklėse yra nustatyti pertekliniai reikalavimai, kurie iš esmės apsunkina informacijos gavimą, kai aukštesnės galios teisės akte – TGIĮ – įvardinti aiškūs ir konkretūs teisiniai pagrindai, dėl ko gali būti atsisakoma teikti asmeniui informaciją.

Pažymoje Seimo kontrolierius taip pat pažymėjo, kad informacijos laisvės ribojimai gali būti nustatomi tik įstatymu, nors Konstitucija neužkerta kelio kai kurių su informacijos gavimu ir skleidimu susijusių santykių reguliuoti ir poįstatyminiais (įstatymų įgyvendinamaisiais) teisės aktais, tačiau jais *negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris nebūtų grindžiamas Konstitucija ir įstatymais arba kuris konkuruotų su įstatymų nustatytoju.*

Seimo kontrolierius Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos (toliau vadinama ir – Kalėjimų departamentas, KD) direktoriui rekomendavo keisti Susipažinimo su nuteistųjų ir suimtųjų asmens bylų dokumentais taisyklės, patvirtintas Kalėjimų departamento direktoriaus 2006-09-26 įsakymu Nr. V-218, užtikrinant jų atitikimą Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nuostatų reikalavimams, bei konfidencialumo žymos poreikį, atsižvelgiant į Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nuostatas.

Kalėjimų departamento direktorius, atsižvelgdamas į Seimo kontrolieriaus pateiktas rekomendacijas, 2020-11-04 raštu Nr. 1S-2758 informavo, kad Susipažinimo su nuteistųjų ir suimtųjų asmens bylų dokumentais taisyklės, patvirtintos Kalėjimų departamento direktoriaus 2006-09-26 įsakymu Nr. V-218, bus keičiamos išdėstant nauja redakcija; nurodė Kalėjimų departamentui pavaldžių įstaigų vadovams užtikrinti, kad nuo šio rašto gavimo dienos, sprendžiant klausimą dėl leidimo susipažinti su nuteistojo ar suimtojo asmens bylos dokumentais, būtų vadovaujama ne tik su Susipažinimo su nuteistųjų ir suimtųjų asmens bylų dokumentais taisyklėmis, patvirtintomis Kalėjimų departamento direktoriaus 2006-09-26 įsakymu Nr. V-218, tačiau ir Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nuostatomis.

Tyrimo išvados

12. Skunde rašoma, kad Pravieniškių PN pareigūnai galimai nepagrįstai atsisako leisti Pareiškėjui susipažinti su savo asmens byla.

13. Bausmės atliekantys Lietuvos Respublikos piliečiai turi visas Lietuvos Respublikos piliečiams įstatymų nustatytas teises, laisves ir pareigas su apribojimais, kuriuos numato Lietuvos Respublikos įstatymai ir teismo nuosprendis.

Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą, nuteistų asmenų teisių bei laisvių apribojimus ir nuteistų asmenų pareigas nustato tik Lietuvos Respublikos įstatymai. Kiekvienas asmuo, taip pat ir nuteistasis (suimtasis), turi teisę gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų.

Ši informacija yra teikiama TGIĮ nustatyta tvarka. Bausmės vykdymo institucija arba pareigūnas gali veikti tik įstatymų nustatytais būdais ir priemonėmis.

Kadangi *Pravieniškių PN yra viešojo administravimo subjektas*, todėl nagrinėdamas pareiškėjų skundus, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis ir kitų viešojo administravimo srityje taikomų teisės aktų, įskaitant ir TGIĮ.

Pareiškėjo prašymo Pravieniškių PN pateikimo metu galiojusio TGIĮ 15 straipsnyje buvo nurodytas baigtinis sąrašas pagrindų, kuriems esant įstaigos turi teisę atsisakyti teikti pareiškėjams jų prašomą informaciją, t. y. jeigu pagal pareiškėjo prašymą reikėtų sukurti dokumentus ar informacijos rinkmenas ir tai būtų susiję su neproporcingai didelėmis darbo ir laiko sąnaudomis; prašymo turinys yra nekonkretus; tas pats pareiškėjas pakartotinai prašo tos pačios informacijos; prašoma informacija jau buvo viešai paskelbta; įstaiga tam tikros informacijos rinkimą ir tvarkymą nutraukia pasikeitus įstaigos funkcijoms, ir kt.

14. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas su 2020-02-26 ir 2020-03-12 prašymais kreipėsi į Pravieniškių PN administraciją prašydamas leisti susipažinti su savo asmens byla.

Pravieniškių PN administracija atsakymuose, pateiktuose 2020-03-06 raštu Nr. 7-1210 ir 2020-03-18 raštu Nr. 7-1453, nesutiko leisti susipažinti su asmens byla, nurodydama Pareiškėjui patikslinti prašymą, įvardinant, su koku asmens byloje esančiu dokumentu Pareiškėjas norėtų susipažinti.

Vadovaujantis Taisyklių 2.3 punktu, susipažinti su asmens bylų dokumentais, gauti šių dokumentų kopijas ar išrašus leidžiama laisvės atėmimo vietose laikomiems ir iš jų paleistiems *nuteistiesiems* arba *suintiesiems – su savo asmens bylos dokumentais*. Remiantis minėtų Taisyklių nuostatomis nuteistasis turi teisę be jokių papildomų ribojimų susipažinti su savo asmens byla.

Pagal pateiktą informaciją galima daryti išvadą, kad Pravieniškių PN pareigūnai sprendami Pareiškėjo prašymo tenkinimo / netenkinimo klausimą ***nesivadovavo tuo metu galiojusio TGIĮ nuostatomis, t. y., nevertino, ar yra / nėra šio įstatymo 15 straipsnyje nustatytų teisinių pagrindų atsisakyti teikti Pareiškėjo prašomą informaciją***; jei TGIĮ 15 straipsnyje numatytų teisinių pagrindų atsisakyti teikti informaciją nenustatyta – Pravieniškių PN privalėjo suteikti Pareiškėjui jo prašomą informaciją; jei nustatyta – turėjo pateikti Pareiškėjui motyvuotą pranešimą, kuriame nurodoma atsisakymo priežastis ir sprendimo apskundimo tvarka.

15. Iš Seimo kontrolieriui pateiktos informacijos nustatyta, kad Pravieniškių PN Pareiškėjui atsakymą pateikė vadovaudamiesi Taisyklėmis, kurių nuostatose numatyta, kad Pareiškėjas turi nurodyti, su kurio nuteistojo arba suimtojo asmens bylos dokumentais pageidaujama susipažinti, susipažinimo tikslas (išskyrus nuteistuosius arba suimtuosius, kurie pageidauja susipažinti su savo asmens bylomis), dokumentai, su kuriais pageidaujama susipažinti, bei pageidaujama susipažinimo su nuteistųjų arba suimtųjų asmens bylų dokumentais diena ir laikas.

Seimo kontrolieriui kyla pagrįstų abejonių, kaip asmuo, norintis susipažinti su savo asmens byla, gali žinoti, kokie konkretūs dokumentai yra jo byloje, ir įvardinti juos savo prašyme.

Toks Taisyklėse nustatytas reikalavimas, Seimo kontrolieriaus nuomone, neatitinka TGIĮ, nes nustato perteklinius reikalavimus, kurie nepagrįstai apskundina informacijos gavimą (šios pažymos 11 punktas).

Kartu pažymėtina, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, *inter alia* tai, kad *poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams*, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas, nepaisant to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo (Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 6 d., 2009 m. balandžio 29 d., 2009 m. spalio 8 d., 2011 m. birželio 9 d. nutarimai).

Taigi, informacija asmeniui gali būti neteikiama tik *įstatymuose nustatytais atvejais*. Analogiška pozicija yra suformuota LVAT praktikoje: „[...] atsisakymas suteikti informaciją galimas tik *įstatymo*, o ne poįstatyminio teisės akto pagrindu“ (šios pažymos 10 punktas).

16. Atsižvelgiant į tai, kad visi ribojimai turi būti nustatyti įstatymu ir žemesnės galios teisės

aktai negali išplėsti įstatyme nustatytų ribojimų, laikytina, kad Taisyklėse nustatyti papildomi ribojimai (realiai neįgyvendinami reikalavimai) yra nesuderinami su TGIĮ nuostatomis.

17. Apibendrinant tai kas išdėstyta darytina išvada, kad Pravieniškių PN, nustatydami realiai neįgyvendinamus reikalavimus, pažeidė Pareiškėjo teisę gauti informaciją apie save, todėl Skundas dėl informacijos nesuteikimo yra pagrįstas.

Kadangi Kalėjų departamento direktorius, atsižvelgdamas į Seimo kontrolieriaus pateiktas rekomendacijas, 2020-11-04 rašte Nr. 1S-2758 informavo, kad Susipažinimo su nuteistųjų ir suimtųjų asmens bylų dokumentais taisyklės, patvirtintos Kalėjų departamento direktoriaus 2006-09-26 įsakymu Nr. V-218, bus keičiamos išdėstant nauja redakcija; nurodė Kalėjų departamentui pavaldžių įstaigų vadovams užtikrinti, kad nuo šio rašto gavimo dienos, sprendžiant klausimą dėl leidimo susipažinti su nuteistojo ar suimtojo asmens bylos dokumentais, būtų vadovaujamosi ne tik su Susipažinimo su nuteistųjų ir suimtųjų asmens bylų dokumentais taisyklėmis, patvirtintomis Kalėjų departamento direktoriaus 2006-09-26 įsakymu Nr. V-218, tačiau ir Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nuostatomis, Kalėjų departamentui rekomendacija neteiktina, o Pravieniškių PN direktoriui rekomenduotina užtikrinti Kalėjų departamento pateiktų rekomendacijų vykdymą (KD 2020-11-04 raštas Nr. 1S-2758).

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

18. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundą dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su informacijos nepateikimu, pripažinti **pagrįstu**.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

19. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14, 17 punktais, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos direktoriui rekomenduoja

19.1. užtikrinti Kalėjų departamento prie Teisingumo ministerijos pateiktų rekomendacijų vykdymą;

19.2 pakartotinai išnagrinėti Pareiškėjo prašymą ir priimti sprendimą, kuris atitiktų Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nuostatų reikalavimus.

20. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos**.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas